

SUCCULENTA

MAANDBLAD VAN DE NEDERLANDS-BELGISCHE VERENIGING VAN LIEFHEBBERS
VAN CACTUSSEN EN ANDERE VETPLANTEN

Figuur 32

Somali's en hun kamelen bij één van de zeldzame bronnen in het Almadu-gebied
(Republiek Somaliland). Zie het artikel op bladzijde 82.

Recente veranderingen in de plantengroei en de dierenwereld in Somaliland

Het is algemeen bekend, dat wilde planten en dieren in Oost-Afrika met de ondergang worden bedreigd. Dit is speciaal het geval in die gebieden, waar door de ontwikkeling van de landbouw, de exploitatie van bossen en door de toename van vestigingen de leefruimte van het wild drastisch is verminderd of in zijn natuurlijke gewoonten is verstoord en waar door de steeds toenemende behoefte aan eiwithoudend voedsel van de Afrikaanse bevolking speciaal in streken waar de tsetse vlieg voorkomt, de veeteelt onmogelijk wordt gemaakt en waar dan op grote schaal gestroopt wordt.

Vaak wordt aangenomen, dat de afgelegen halfwoestijn-gebieden van tropisch Oost-Afrika, die bewoond worden door nomadenstammen, de laatste tijd zijn vrijgebleven van deze sekundaire gevolgen van westerse beschaving. Niets is echter minder waar. De situatie aldaar is zelfs zeer critiek.

Tussen 1943 en 1947 heb ik vrij regelmatig het voormalige Brits en Italiaans Somaliland bezocht; in totaal maakte ik 7 tochten van één tot drie maanden. Het doel daarvan was het verzamelen van planten en mijn reizen brachten mij door het gehele land. In genoemde periode kon ik een schrikbarend snelle achteruitgang van bodem en vegetatie constateren.

Somaliland heeft veel minder regenval dan de meeste streken van Kenya; het regent er zó weinig, dat landbouw practisch uitgesloten is. Slechts ongeveer 800 km² is geschikt voor landbouw. Wel werd de laatste jaren het verbouwen van gewassen aangemoedigd in het meer vruchtbare westen nl. het Borama district, maar het risico van mislukking door onvoldoende regen is groot, tenzij op iedere onderneming dijken worden aangelegd tegen het wegspoelen van de bodem en voor het vasthouden van het water.

Het voornaamste gewas, dat door de Somalis wordt gegeten, is rijst; het meeste wordt geïmporteerd, maar er wordt nog steeds rijst verbouwd langs de Webi Scebeli in het voormalige Italiaans Somaliland waar bevloeiing mogelijk is en verder in het Noordelijk gedeelte, waar gierst in toenemende mate wordt geteeld. Voor het overige is de Somali geheel afhankelijk van de veestapel, die uit kamelen, geiten en schapen bestaat en in de meer begunstigde gebieden ook uit zebu's. Paarden zijn vrijwel van het toneel verdwenen.

Niettegenstaande de zeer geringe regenval vertoonde het land bij de eeuwwisseling voor de vroegere reizigers een geheel andere aanblik dan nu; het is thans een land, dat op het punt staat een kale woestijn te worden. Het is zelfs heden ten dage moeilijk de verslagen van vroegere reizigers te geloven, verhalen, die spreken van het mooie parkachtige land

tussen Berbera en Hargeisa, bevolkt door vele olifanten, door ontelbare kudden van hartebeest en wilde ezels; van de laatste merkt Swayne op dat ze zó mak zijn dat het niet eens sportief is om ze te schieten; hij maakt melding van veelvuldige ontmoetingen met neushoorns. Heden ten dage zijn de olifant, de neushoorn en het hartebeest geheel uit het vroegere protectoraat verdwenen, niet omdat ze zijn afgeschoten, maar om-

Figuur 33

Foto: Bally

Een beeld van de ver-gevoerde erosie van het land (Republiek Somaliland).

dat ze zijn verdrongen door de teeds toenemende kudden vee, de steeds voortschrijdende ontginningen, door het zeer geringe aantal bronnen en het gebrek aan beschutting door het omhakken van bomen, die voor brandstof, bouwdoeleinden of voedsel gebruikt worden. Waar het gras is verdwenen, wordt het loof van de schrale Accaciabomen gebruikt om er geiten en schapen mee te voeden.

Het is wel zeker dat het klimaat van Somaliland evenals dat van geheel O. Afrika door de eeuwen heen niet veranderd is. Een aanwijzing hiervoor zijn de sterk gespecialiseerde vegetatie en de zeer vele endemische xerophytische soorten. Alleen daar, waar de omstandigheden in zeer lange perioden onveranderd blijven met weinig invloeden van buitenaf, komt endemisme algemeen voor. Het is duidelijk, dat in streken met heel weinig regenval het leven van plant en dier daarop nauwkeurig is afgestemd; het groeitempo en de voortplanting zijn langzamer, de overlevingskansen zijn geringer dan in de meer bevoorrechte streken. In dergelijke omstandigheden moet het een zeer lange tijd hebben geduurd vóórdat een uitgebalanceerde vegetatie en dierenwereld tot stand kwam. Iedere plotse-linge verstoring van dit evenwicht kan noodlottige gevolgen hebben, omdat beneden die grens geen leven meer mogelijk is.

Men kan zeker aannemen dat vóór de komst van de blanke mens de inheemse stammen en hun levende have geen merkbare invloed hadden op dit natuurlijk evenwicht. De verandering zette in toen de blanke overheersing een einde maakte aan de bloedige veten tussen stammen en families, en sanitaire maatregelen een snelle toename van de bevolking en hun veestapel tot gevolg hadden. De steeds toenemende druk op een schijnbaar rijke, maar onbestendige vegetatie heeft dramatische gevolgen gehad: na slechts 70 jaren dreigt het land onherroepelijk herschapen te worden in een woestijn.

Ik herinner me goed toen in 1956 een Amerikaanse bodemexpert het het protectoraat bezocht met de bedoeling na te gaan wat er gedaan zou kunnen worden om de steeds voortgaande vernietiging van de bodem te stoppen. Hij was onder de indruk van wat hij zag: hij hoorde reeds „de doodskreet van het land”. Hij adviseerde Somaliland financiële hulp te geven voor de bodembescherming maar, zo deelde hij mij persoonlijk mede, hij deed deze aanbeveling meer als erkenning van de toewijding van het Engelse landbouwkundige team, dan met de hoop op verbetering van de omstandigheden. Er werden machines gekocht, die hoofdzakelijk gebruikt werden voor bevoeiingsproeven. Verder werd een techniek ontwikkeld voor het maken van dijkjes. Het schema bleek effectief, maar de beschikbare fondsen bleken onvoldoende om de algemene verslechtering het hoofd te bieden.

Uit recente rapporten blijkt, dat sedert de onafhankelijkheid al het opbouwende werk achterwege is gebleven. De vernieling gaat dus voort en door de toename van de bevolking en van het vee gaat het land de ondergang tegemoet.

Door het omhakken van bomen en het teveel afgrazen verdwijnt de vegetatie en krijgt de wind vat op de grond. Wind-erosie brengt mogelijk grotere vernielingen teweeg dan erosie door water, dit komt hier door de zeer korte regenval.

In de dichter bevolkte streken waar permanente hutten de tenten hebben vervangen, verdwijnt zelfs de *Euphorbia candelabrum*; dit is daar de enig overgebleven boom met rechte stammen, die gebruikt worden als balken, niettegenstaande de slechte kwaliteit van het hout.

Economisch waardevolle planten zoals de Yeheb noot *Cordeauxia edulis* wordt bedreigd met de ondergang; de natuurlijke opstanden worden jaarlijks kleiner, omdat er geen vernieuwing plaats vindt. De noten worden zó intensief geoogst, dat er steeds minder in de bodem terecht komen en de opkomende kiemplanten worden vernietigd door de schapen en geiten. In sommige delen van het land kan men talloze kilometers lopen door bossen met dode Acaciabomen; in hoofdzaak is dit *A. bussei* die speciaal is aangepast aan de bijzondere klimaatsvoorwaarden van deze droge streek: teneinde doeltreffend en zoveel mogelijk van het kostbare regenwater op te nemen hebben deze soorten een omvangrijk en gevoelig netwerk van oppervlakkige wortels, dat normaal beschermd wordt door het tapijt van levende of dode grasachtige begroeiing.

(Slot volgt)

Enten

Steeds wanneer ik „Succulenta” ontvang, verheug ik mij er over, hoe in dit tijdschrift praktische vragen betreffende de cactuscultuur behandeld worden. Hoewel deze bijdragen meestal voor de beginner bestemd zijn, kan ook de meer gevorderde liefhebber er altijd nog iets van leren.

Thans zou ik iets willen vertellen over mijn ervaringen bij het enten. De meest bekende onderstam is ongetwijfeld *Trichocereus spachianus*. Omdat de zaden in de handel verkrijgbaar zijn, kan men deze gemakkelijk door uitzaaien aankweken. Spachianus-zaailingen zijn in het bijzonder geschikt voor kleinere bolvormen. Soms bemerkt men echter dat ze door de ent snel worden uitgezogen, zoals zo dikwijls bij *Rebutia*'s gebeurt. In zo'n geval kan men beter flinke stekken gebruiken, die echter na het opdrogen dadelijk rechtop gezet moeten worden, waardoor zich de wortels midden op het snijvlak ontwikkelen. Aan liggende stekken ontstaan de wortels aan één kant en dit werkt dus een éénzijdige beworteling in de hand. Zulke stekken worden ook vlug door snelgroeïende enten uitgezogen.

Met *Trichocereus pachanoi* heb ik ook goede ervaringen opgedaan, daarentegen is *Trichocereus macrogonus* slechts die liefhebber aan te bevelen, die haar onder glas kan kweken. Door de sterk ontwikkelde ribben is er slechts een klein entvlak beschikbaar. Men kan dus, in verhouding tot de onderstam, maar een klein entstuk gebruiken.

Een nadeel van alle onderstammen is, dat, wanneer ze eenmaal zijn doorgesneden, ze niet meer in de breedte groeien. Worden kleine zaailingen geënt, dan blijft ook later het aanhechtingsvlak slechts klein. Alleen de top van een *Cereus* is in staat de vaatbundels in de breedte te doen groeien. Wanneer we nu van een *Cereus*-top slechts een millimeter afsnijden, — eerst moeten alle dorens met een schaar verwijderd worden — en we brengen daarop een kleine ent, dan groeit de vergroeiingsplaats van de onderstam met de ent in de dikte mee.

Trichocereus schickendantzii maakt veel zijscheuten en is daardoor gemakkelijk te vermeerderen. Deze weekvlezige snelgroeïende soort verlangt voedzame aarde en kan ook voor oude, reeds sterk verhoude planten, die gewoonlijk niet meer aan de groei te krijgen zijn, als onderstam gebruikt worden. Zelfs in de herfst is deze nog te gebruiken. Als blijvende onderstam is hij echter minder geschikt, omdat hij steeds weer opnieuw zijscheuten maakt.

Een *Trichocereus peruvianus* was bij mij zo groot geworden dat hij tot boven aan het glas was gekomen en hij moest dus afgesneden worden. Dat was wel jammer, maar ik dacht het onderste deel als grote entstam te gebruiken. Toen ik de kop er af had — de zaag moest er aan te pas komen — bemerkte ik dat de as zo verhout was dat enten niet mogelijk bleek. Toen zei ik bij mij zelf: wanneer *schickendantzii* zo weekvlezig is dat hij een verhoude kop aanneemt, dan moet het toch mogelijk zijn een *schickendantzii* op een verhoude onderstam te zetten. Dus kreeg de *peruvianus* een *schickendantzii*-bovenstuk. Er ontstond een goede vergroeiing en nu was het niet moeilijk meer op de *schickendantzii* een *Facheiroa blossfeldiorum* te zetten, die eigenlijk op de *peruvianus* geënt had moeten worden. Wel moest ik van het tussenstuk geleidelijk alle areolen verwijderen, omdat steeds weer stekken ontstonden.

Eriocereus jusbertii gebruik ik graag, wanneer het om niet al te sterk groeiende entstukken gaat. Het voortkweken door stekken gaat langzamer en men moet de planten onder glas houden. Deze soort krimpt 's winters enigszins in, vooral bij koude en droge overwintering, maar hij herstelt zich in het voorjaar na de eerste watgift zeer snel. Over *Peireskiopsis* als onderstam werd in *Succulenta* van mei 1962 reeds geschreven.

Krijgt men een zeldzame soort, bijvoorbeeld een import, dan zal men proberen deze door enten te behouden. Blijft het één enkel exemplaar, dan moet men, indien het geen zelffertiele soort is, van soortecht verder kweken door uitzaaien afzien. In zo'n geval handel ik als volgt: bij het enten zorg ik er voor dat zijscheuten ontstaan. Bij de eerste snede laat ik tenminste 3—4 rijen areolen aan het onderste stuk zitten en ent dan de top als gewoonlijk. Dan neem ik het wortelstuk — waarop dus 3—4

rijen areolen zitten — en ent dit omgekeerd op een sterk groeiende onderstam. Nadat de vergroeiing heeft plaats gehad, ontstaan in de nabijheid van de entplaats nieuwe scheuten uit het wortelstuk.

Om nu een zo groot mogelijk aantal planten te verkrijgen wordt de geënte kop, zodra hij goed aan de groei is, nog een keer op een sterke onderstam omgeënt. De stomp die op de oude onderstam blijft zitten, kan nu weer stekken maken. Helaas kan een te sterke sapstroom van de onderstam de oorzaak zijn dat de stomp verloren gaat. Om dit gevaar te verhinderen, ent ik er dadelijk na het afsnijden van het topeind weer een andere kop op, bijvoorbeeld van een waardeloze Echinopsis. Op deze wijze wordt een shock vermeden. Is alles goed vergroeid en aan de groei, dan wordt de Echinopsis geleidelijk afgesneden en de rest van de plant die ons zo interesseert zal nu zijscheuten maken.

Toen ik na de oorlog de eerste *Toumeyia papyracantha* kreeg was dit een kostbaarheid en ik heb die, als boven beschreven, met goed resultaat verder gekweekt. Toen ik genoeg nakomelingen had werd ik onvoorzichtig en heb ik na het overenten op het middenstuk geen kop meer gezet. Het gevolg was dat alle middenstukken verloren gingen.

Mijn eerste *Pygmaeocereus* heb ik ook aldus geënt, alleen heb ik het onderstuk in de lengte doorgesneden en ieder stuk op een passende *Cereus* gezet. Op die manier kreeg ik in twee jaar 12 planten.

Hiermede heb ik willen aantonen wat men door enten bereiken kan; zonder twijfel zal menigeen hieraan nog meer voorbeelden kunnen toevoegen.

Vertaling: Brederoo.

Vragen en antwoorden

Van de heer W. P. A. Genis ontvingen wij de volgende vragen, die wij gaarne beantwoorden.

1. *Zijn de zaaresultaten beter, wanneer wij zonder kunstmatige warmte zaaien, dus wanneer de natuur genoeg warmte geeft?*

Bij het zaaien is de temperatuur gedurende de eerste weken van grote invloed op de ontkieming. Door kunstmatige verwarming zijn we meer zeker van de juiste temperatuur. De natuurlijke warmte laat ons in het voorjaar wel eens in de steek; naar onze ervaring geeft kunstmatige verwarming de beste resultaten. Bovendien kunnen we dan vroeger zaaien, terwijl we anders moeten wachten tot half mei.

2. *Wanneer men de warmte in de zaairuimte verkrijgt door een daarboven hangende lamp, is dan het licht van de lamp van enig nut voor de jonge plantjes?*
3. *Indien dit niet het geval is, bestaat er dan een kunstverlichting die wel van nut is?*

Het is zeer goed mogelijk elektrische lampen te gebruiken als warmtebron voor het zaaien. Wel moet er op gelet worden dat de lamp niet te dicht bij de aarde hangt, een 40 Watt lamp moet wel op 30 cm afstand hangen. Buislampen zijn minder warm dan normale gloeilampen; terwijl een buislamp 20 % van de gebruikte energie in licht omzet, geeft een gloeilamp slechts 5 % licht en 95 % warmte af. De kleur van de buislamp is van invloed op de plantengroei. Het beste is een geelachtig-witte buis (HNG), die het gehele spectrum omvat.

4. *Zijn zaaistesten waarin op de bodem verdiepte gleuven zijn aangebracht, met afvoergaatjes in het hoge gedeelte, zodat het water in de gleuven blijft staan, te gebruiken voor het zaaien? En kan het zonder natte turfmolm?*

Deze zaaistesten zijn wel te gebruiken, maar indien in potjes gezaaid wordt, dan moeten deze toch in een zeer vochtig substraat staan. Dit behoeft niet per sé natte turfmolm te zijn, ofschoon dit wel zeer geschikt is. Men kan de potjes gedurende de eerste weken ook met de voet in een laagje water zetten, hoofdzaak is dat de zaai-bodem voortdurend vochtig is.

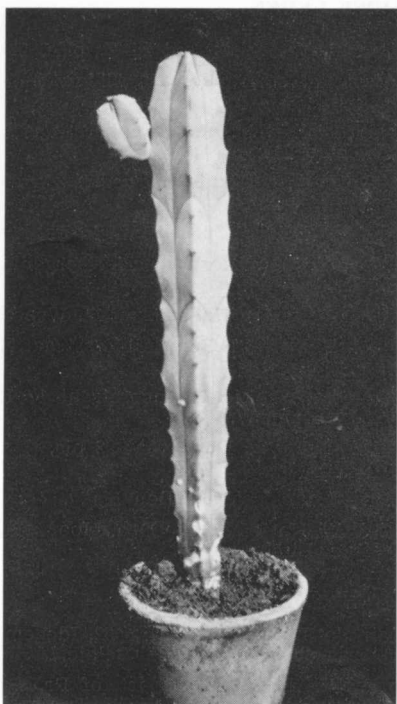
C. B.

Myrtillocactus geometrizzans

Myrtillocactus geometrizzans is een plant waar ieder veel genoeg aan kan hebben, hoewel hij, om hem gaaf te kweken, zeker niet tot de gemakkelijkste soorten behoort.

Deze prachtig blauw bewaasde zuilcactus is zowel door zijn streng regelmatige vorm, als door zijn fijne spitsboogachtige tekening (zie fig. 35), een sieraad in elke verzameling. Door de koude ontstaan helaas gemakkelijk vlekken op de opperhuid. Ook mijn plant is er niet vrij van gebleven en het is niet eenvoudig om dit te voorkomen als men zijn kas maar net vorstvrij houdt in de winter.

Deze soort heeft, volgens de beschrijvingen, 5 à 6 ribben. Het is mij niet bekend of er net als bij de *Astrophytums*, ook exemplaren met 4 ribben voorkomen.

Figuur 35
Myrtillocactus geometrizzans

De plant bloeit in zijn land van herkomst met kleine ongeveer 3 cm lange witte bloemen. In cultuur schijnt hij niet gemakkelijk tot bloei te komen. De vruchten, die op blauwe bosbessen gelijken, zijn op de markten in Mexico te koop.

Hoewel deze soort, door zijn matige groei en het ontbreken van grote dorens, niet ongeschikt is voor een plaats voor een raam op het zuiden in de huiskamer zal de blauwe bewazing eerst goed tot zijn recht komen bij een zonnige stand in de kas.

Bij een exemplaar uit de huiskamer ontstonden op willekeurige plaatsen op de opperhuid knobbeltjes, die een poosje de illusie deden ontstaan dat knopvorming plaats vond. Wel verbaasden we ons er over, dat dit niet uit de areolen gebeurde. Na verloop van tijd bleken de knobbeltjes in luchtwortels te transformeren die als ze enkele cm lang werden verdroogden.

Bij het zaaien geeft deze soort geen bijzondere moeilijkheden, terwijl hij als jonge plant op de markt en elders zeer goedkoop wordt aangeboden.

De plant op de foto heb ik nu drie jaar gekweekt, terwijl ik hem als éénjarige zaailing in het najaar heb gekocht. Hij is nu 25 cm hoog en op de dikste plaats 4 cm in doorsnede.

Uit de afdelingen

GOOI- EN EEMLAND

Op 20 maart hield de afdeling een extra bijeenkomst met als gastpreker de heer G. J. Koppers, een van de zeldzame kwekers van Lithops e.d. in ons land. Z'n voorliefde voor ultrasucculenten wist hij in een helder betoog gemakkelijk op de leden over te brengen, hetgeen af en toe tot vlot vraag- en antwoordspel leidde. Spreker vervolgde z'n debuut met een interessante diaserie, waarin hij ons 365 dagen van het jaar bloemen bood. Het hartelijk applaus en tot ziens in de afdeling beloonde onze gast. De heer E. Geelhuysen debuteerde deze avond als nieuw afdelingslid. Met 25 leden werd op 7 april een geslaagde avond gehouden, waarin o.a. uitvoerig werd gesproken over de cultuur van epifytisch groeiende cactussen. Na de pauze besprak de heer Rubingh het genus Echinofossulocactus, waarvan hij fraaie vertegenwoordigers had meegebracht en waarvoor talloze leden als vanzelf warm liepen. De 1e excursie dit jaar vond plaats op zaterdagmiddag 18 april. De afdelingen Utrecht en Gooi- en Eemland ontmoetten elkaar bij de kweker A. N. Bulthuis in Cothen, die goed kweekt en mooi materiaal levert. De prijzen waren hier uiteraard op afgestemd.

In de bijeenkomst van 5 mei ll. werd de tijd merendeels besteed aan een demonstratie door de heer Sjollema, die de leden vergastte op virtuose entingen van verscheidende planten. Er werden gratis door het Cliché-fonds beschikbaar gestelde zaden verdeeld onder de leden voor een zaaiwedstrijd en tenslotte werd een verloting gehouden, waarbij vooral de geënte planten als welkome aanwinst mee naar huis werden genomen.

H. L. A. HUGUENIN, secretaris
Diepenbroickpark 48 — Weesp

ROTTERDAM

Op 2 mei heeft de heer K. P. van Arkel, uit Den Haag, een interessante lezing over Phyllocactussen voor ons gehouden. Spreker illustreerde zijn voordracht met een serie mooie dia's.

Op verzoek wordt de eerstvolgende bijeenkomst gehouden op zaterdag 20 juni, dus een week later als wij gewoon zijn.

J. L. de Slegte.

UTRECHT

Onze mei-vergadering werd bezocht door 22 belangstellenden. Allen werden bijzonder geboeid door de voordracht van de heer Van Vliet uit Den Haag, die het geslacht Notocactus (historische ontwikkeling van de indeling, verspreidingsge-

bied, cultuur enz.) behandelde. En hoe!!! Interessant, leerzaam, geestig, deskundig en met tientallen dia's om de verschillen tussen de diverse soorten én de variabiliteit der soorten aan te tonen.

Ook gaf hij naar aanleiding van vragen zijn mening over: grondmengsel, zaaien, blikcultuur (voorstander), enten (bij blikcultuur niet, anders jusbertii als onderstam).

De voorzitter deelde mede, dat we voortaan gratis mogen vergaderen in de nieuwe kantine van drukkerij Hoonte. Er was een overvloed van mooi plantenmateriaal meegebracht, dat ten bate van de kas verkocht werd.

In onze volgende bijeenkomst zullen we de heer Van Keppel uit Wassenaar als gast kunnen begroeten (8 juni).

NIEUWE LEDEN

- H. Vriend, Vermeerstraat 23, Zwolle.
H. Niezing, Noorderdiep 190, Nieuw-Buinen Dr.
Mevr. F. Eising-Kremers, Mepperstraat 7, Zweeloo. Dr.
Mej. J. Welling, Arnhemseweg 9, Zevenaar.
T. Bouma, W P 315, post Hemrik. Fr.
A. M. Tol, Kamillestraat 11, Bergeijk. N. Br.
W. H. Smeets, van Halenstraat 11, Weert.
H. C. G. Philippart, Gen Snijdersstraat 7, Helmond.
W. Gehring, Emilie Knapperstraat 17 I, Amsterdam. W.
Mevr. J. Seeberg, Damstraat 22 bis, Utrecht.
W. Bos, Kaapstraat 69, Den Haag.
P. M. J. W. Notten, Huize Dea, Moorveld, Geule. Limb.

BUITENLAND:

- Urbain de Sterck, Driesstraat 52, Idegem. Geraardsbergen. O. Vl. België.
The British Museum, Depart. of Pr. Books (S.B.) London. W.C.I. England.

Door ziekte van de Heer van der Velde moet dit nummer helaas voor één keer in beperkte omvang verschijnen; we wensen hem spoedig algehele beterschap toe.

Red.